

Standartizuotos slaugos diagnozės – sveikatos priežiūros kokybei gerinti

Andželika Zavackienė, VšĮ Respublikinė Klaipėdos ligoninė
Lina Gedrimė, VšĮ Respublikinė Klaipėdos ligoninė
Artūras Šimkus, Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie SAM

Iš kairės: Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie SAM Specialistų licencijavimo skyriaus vyriausiasis specialistas Artūras Šimkus, VšĮ Respublikinės Klaipėdos ligoninės Dienos chirurgijos ir ambulatorinio skyriaus vyresnioji slaugytoja Lina Gedrimė, Oksfordo universiteto (Didžioji Britanija) prof. Dickon Weir-Hughes, VšĮ Respublikinės Klaipėdos ligoninės direktoriaus pavaduotoja (slaugai) Andželika Zavackienė

Konferencijos akimirkos (iš kairės): VšĮ Respublikinės Klaipėdos ligoninės direktoriaus pavaduotoja (slaugai) Andželika Zavackienė, VšĮ Respublikinės Klaipėdos ligoninės Dienos chirurgijos ir ambulatorinio skyriaus vyresnioji slaugytoja Lina Gedrimė, Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie SAM Specialistų licencijavimo skyriaus vyriausiasis specialistas Artūras Šimkus

Šiaurės Estijos regioninėje ligoninėje (iš kairės): Šiaurės Estijos regioninės ligoninės slaugos direktorius, Estijos slaugos asociacijos valdybos narys Aleksej Gaidajenko, VšĮ Respublikinės Klaipėdos ligoninės direktoriaus pavaduotoja (slaugai) Andželika Zavackienė, VšĮ Respublikinės Klaipėdos ligoninės Dienos chirurgijos ir ambulatorinio skyriaus vyresnioji slaugytoja Lina Gedrimė ir Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie SAM Specialistų licencijavimo skyriaus vyriausiasis specialistas Artūras Šimkus

2017 metų lapkričio 8–9 dienomis Taline, Estijos nacionalinėje bibliotekoje, vyko tarptautinė mokslinė praktinė konferencija „Best practices in nursing – standardized nursing language“, kurią organizavo Talino sveikatos priežiūros kolegija ir Šiaurės Estijos regioninė ligoninė. Konferencijoje pagrindinis dėmesys buvo skiriamas išsamiai aptarti Šiaurės Amerikos slaugos diagnozių asociacijos (NANDA – *North American Nursing Diagnosis Association*) parengtas standartizuotas slaugos diagnozes.

Konferencijoje, kurios tikslas – suteikti žinių sveikatos priežiūros specialistams, slaugos dėstytojams ir vadovams apie tarptautiniu mastu pripažintą ir taikomą standartizuotas slaugos diagnozes, dalyvavo daugiau nei 300 dalyvių iš penkių Europos Sąjungos šalių, kurie turėjo progą išklausyti šios srities ekspertų iš Estijos, Jungtinės Karalystės, JAV ir kitų šalių pranešimus. Išsamiausias pranešimas apie NANDA parengtą standartizuotą slaugos diagnozių teorinį ir praktinį taikymą pristatė prof. Dickon Weir-Hughes iš Oksfordo universiteto (Didžioji Britanija), doc. Sue Moorhead ir doc. Howard K. Butcher iš Ajovos universiteto (JAV).

Nuo 2009 metų Estijoje slaugytojai taiko NANDA parengtas standartizuotas slaugos diagnozes. NANDA asociacija buvo įsteigta 1982 metais, siekiant standartizuoti slaugos procese taikomas diagnozes ir pagerinti slaugytojų tarpusavio supratimą, kai kalbama apie paciento slaugos problemas. Šiuo metu į NANDA parengtą standartizuotą slaugos diagnozių sąrašą yra įtrauktos 235 slaugos diagnozės, kurios taikomos

ir nemažoje dalyje Europos Sąjungos šalių, pavyzdžiui, Ispanijoje, Italijoje, Estijoje, Jungtinėje Karalystėje ir kt. Šios šalys ne tik praktiškai taiko NANDA parengtas standartizuotas slaugos diagnozes, bet ir dalyvauja nuolat atnaujinant šių diagnozių sąrašą ir standartizuojant slaugos diagnozes. Šis sąrašas yra ne tik nuolat atnaujinamas, bet ir pritaikomas pagal konkrečios šalies poreikius. Kolegos iš Estijos yra išsivertę 2015–2017 metais NANDA parengtą standartizuotų slaugos diagnozių sąrašą. Šiuo metu jau yra išleistas papildytas 2018–2020 metų slaugos diagnozių sąrašas anglų kalba, kurį rengiamasi išversti į estų kalbą. NANDA parengtų standartizuotų slaugos diagnozių tikslas – užtikrinti slaugos proceso kokybę, taikant vienodą slaugos diagnozių sistemą, padedančią slaugytojams suprasti vienas kitą ir taip užtikrinti slaugos proceso tęstinumą bei kokybišką slaugą. Konferencijos metu toks slaugos procesas buvo taikliai įvardytas anglišką terminu *nursing language* (liet. – slaugos kalba), kuri būtina norint užtikrinti kokybišką slaugos dokumentacijos pildymą, slaugos procesų planavimą ir įgyvendinimą, mokslo įrodymais pagrįstą slaugą.

NANDA parengtų standartizuotų slaugos diagnozių taikymo principas – įpareigojimas spręsti prioritetinę slaugos problemą, t. y. identifikavus problemą, numatomi slaugos veiksmai (taip vadinamos intervencijos) (angl. NIC – *Nursing Interventions Classification*), vertinama, kokią įtaką pasirinktas veiksmas turėjo paciento būklei, registruojamas gautas rezultatas (angl. NOC – *Nursing Outcomes Classification*). Konferencijoje pranešėjai pabrėžė, kad nustatant diagnozę bei siekiant išvengti klaidingų prioritetų, rekomenduojama konsultuotis su kolegomis ir slaugos pamainos vyresniuoju slaugytoju. Slaugos planą aptarti ir vertinti būtina ne su vienu konkrečiu slaugytoju, bet su visa slaugos komanda. Slaugytojui ypač svarbu ugdytis kritinį mąstymą, būtina dirbti komandoje, diskutuoti ir tartis su labiau patyrusiais kolegomis dėl tinkamos slaugos diagnozės nustatymo ir prioritetų identifikavimo.

Ne kartą pranešimuose buvo akcentuota būtinybė ne ieškoti kaltų, bet bendrai tariantis visai slaugos komandai suvokti, kas lėmė netinkamo sprendimo priėmimą, ir padaryti išvadą, koks sprendimas būtų buvęs tinkamas, bei sudaryti sąlygas ateityje susidarius analogiškomis situacijoms priimti tinkamus sprendimus, imtis reikalingų slaugos veiksmų (NIC). Kalbėdami apie tinkamos slaugos diagnozės nustatymą ir prioritetų identifikavimą, pranešėjai ypač pabrėžė, kad kuo geresnis slaugytojo profesinis pasirengimas, tuo jam lengviau nustatyti tinkamą paciento slaugos diagnozę ir suformuluoti slaugos veiksmų (NIC) prioritetus. Profesinės kvalifikacijos tobulinimosi srityje Estijos slaugytojai yra gerokai pažengę į priekį – privalomąjį slaugytojo profesinės kvalifikacijos tobulinimą sudaro po 60 val. kasmet (Lietuvoje – po 60 val. kas penkerius metus), už darbuotojų profesinės kvalifikacijos tobulinimą yra atsakingas darbdavys.

Pranešėjai kalbėjo ne tik apie geruosius NANDA parengtų standartizuotų slaugos diagnozių aspektus. Buvo įvardyta, kad pagrindiniai sunkumai yra NANDA, NIC ir NOC slaugos klasifikatorių priėmimas bei įgyvendinimas. NANDA

parengtos slaugos diagnozių sistemos trūkumų atsiranda ir dėl skirtingų kultūrų, mokymo sistemų, populiacijos susirgimų. Taip pat tai yra ir priežastys, dėl kurių prie NANDA parengtų standartizuotų slaugos diagnozių taikymo skatinama prisijungti daugiau šalių, siekiant šias diagnozes unifikuoti. Sveikatos priežiūros terminologija gana sudėtinga ir kartais sunkiai suprantama, tačiau standartizuotų slaugos diagnozių (*slaugos kalbos*) taikymas suteikia pranašumą, siekiant kokybiškos slaugos, ir visą sveikatos priežiūros sistemą kelia į naują kokybinį lygmenį.

Talino sveikatos priežiūros kolegijos rektorius Ülle Ernests teigė: „Vienodų slaugos diagnozių įgyvendinimas gerina pacientų suvokimą apie ligą, palengvina keitimąsi informacija tarp skirtingų sveikatos priežiūros įstaigų ir padeda sutaupyti lėšų sveikatos priežiūrai.“ Kristi Puusepp, Talino sveikatos priežiūros kolegijos Slaugos katedros vedėja, pabrėžė: „Per dvejus metus Estijoje mes įgyvendinome daug idėjų slaugos mokymo ir slaugos diagnozių srityje. Tai mums suteikia nemažą pagrindą kalbėti apie tarptautinę pažangą ir klausytis savo kolegų patirties. Tikimės, kad šios žinios ir patirtis labiausiai pasitarnaus mūsų, kaip slaugytojų, profesiniam tobulėjimui, taip pat ir mūsų pacientų gerovei.“

Iš Estijos kolegų pranešimų buvo matyti, kad jie daug dėmesio skiria elektroninei slaugos dokumentacijai, kuri palengvina slaugytojų darbą, padeda individualizuoti slaugą, gerina slaugos procesą. Verta atkreipti dėmesį į prof. Dickon Weir-Hughes iš Oksfordo universiteto (Didžioji Britanija) pranešimo dalį, kurioje teigiama, kad mokslu įrodyta, jog elektroninės dokumentacijos buvimas slaugos proceso savime negerina. Iš dalies tai lemia vienas elektroninės dokumentacijos minusų – slaugytojų, dažniausiai vyresnio amžiaus, nenoras ją pildyti. Antrasis neigiamas bruožas – ši paslauga gana brangi.

Šiaurės Estijos regioninės ligoninės slaugos direktorius ir Estijos slaugos asociacijos valdybos narys Aleksej Gaidajenko pabrėžė: „Estijos slaugytojai susiduria su naujais iššūkiais. Pasaulyje yra aiški teigiama tendencija skatinti, plėsti slaugytojų kompetencijas, slaugytojai yra vieni iš svarbiausių sveikatos priežiūros išteklių. Estijoje taip pat akivaizdžiai didėja slaugytojų vaidmuo ir prestižas.“

Po konferencijos Aleksej Gaidajenko pakvietė apsilankyti antroje pagal dydį Estijoje Šiaurės Estijos regioninėje ligoninėje, kuri paliko puikų įspūdį darbo organizavimu, darbo vietų įrengimu, požiūriu į pacientą. Stacionarą sudaro 1200 lovų, dirba 3980 darbuotojų, iš jų – 548 gydytojai, 1545 slaugytojai, 810 slaugytojų padėjėjų.

Išvados ir įspūdžiai? Jie tikrai teigiami, bet ne vienareikšmiškai. Ar norėtumėsi, kad ir Lietuvoje naudotume NANDA slaugos klasifikatorių, dirbtume vadovaudamiesi tais pačiais moksliniais, profesiniais, etiniais principais? Tikrai taip. Ar šiandien turime sąlygas pradėti naudoti NANDA, NIC, NOC slaugos klasifikatorių? Dar ne. Ar reikia Lietuvai NANDA, NIC, NOC slaugos klasifikatorių? Tikrai būtina apsvaistyti. Idėja Lietuvai – NANDA, NIC, NOC slaugos klasifikatoriai. Kodėl gi ne.